

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO
20 STRAIPSNIO 3 DALIES (2012 M. BALANDŽIO 24 D. REDAKCIJA),
70 STRAIPSNIO 7 DALIES (2012 M. SAUSIO 19 D. REDAKCIJA)
NUOSTATŲ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI**

2014 m. lapkričio 10 d. Nr. KT48-N15/2014

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Prano Kuconio, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Dainiaus Žalimo, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo posėdyje 2014 m. spalio 28 d. rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 24/2012 pagal pareiškėjos – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymą (Nr. 1B-37/2012) ištirti, ar Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo:

– 20 straipsnio 3 dalis (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, iš jų vienas narys – studentų atstovybės savo nustatyta tvarka, ir tiek, kiek joje nustatyta, kad šie 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai atrenkami ir skiriami įvertinus Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui;

– 70 straipsnio 7 dalis (2012 m. sausio 19 d. redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 41 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Konstitucinis Teismas

nustatė:**I**

Pareiškėjos – Seimo narių grupės prašymas grindžiamas šiais argumentais.

1. Pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą aukštosios mokyklos tarybą sudaro 9 arba 11 narių. Aukštosios mokyklos statutas nustato tikslų tarybos narių skaičių. Keturi arba penki aukštosios mokyklos tarybos nariai senato (akademinės tarybos) ir studentų atstovybės nustatyta tvarka (studentų atstovybės nustatyta tvarka – vienas narys) atrenkami, skiriami ir atšaukiami viešo konkurso būdu iš nepriklausančių aukštosios mokyklos personalui ir studentams narių. Šie nariai skiriami įvertinus Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad savivaldos institucijas formuoja pačios akademinės bendruomenės iš tos aukštosios mokyklos bendruomenės narių arba ne tik iš jų, bet gali pasikviesti ir kitų aukštųjų mokyklų bendruomenių narių. Taigi, pareiškėjos nuomone, nustatytasis teisinis reguliavimas neatitinka šios konstitucinės doktrinos nuostatų.

Be to, Aukštojo mokslo taryba, galėdama būti politiškai priklausoma institucija, nes jos sudarymo tvarką nustato Vyriausybė, pagal 20 straipsnio 3 dalį turi teisę įvertinti senato (akademinės tarybos) viešo konkurso būdu atrinktus valstybinės aukštosios mokyklos tarybos narius. Taip sudaromos teisinės ir politinės prielaidos formuojant valstybinės aukštosios mokyklos tarybą kilti konfliktui tarp senato (akademinės tarybos), turinčio konstitucinę teisę savarankiškai spręsti aukštosios mokyklos savivaldos organų formavimo klausimus, ir Aukštojo mokslo tarybos, kaip ekspertinės nuo Vyriausybės priklausomos institucijos. Taip sudaromos ir sąlygos Vyriausybei įsiterpti į aukštųjų mokyklų autonomijos sritį, nepagrįstai kištis į aukštųjų mokyklų valdymą ir paneigti aukštųjų mokyklų akademinės bendruomenės savivaldą.

2. Pagal Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą asmuo, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, po aukštosios mokyklos nustatyto akademinio mokymosi laikotarpio, ne ilgesnio negu studijų metai, po kurio atliekama reguliari pagrindinė žinių patikra, netenka valstybės finansavimo studijoms, jeigu atitinkamo laikotarpio jo studijų rezultatų vidurkis yra daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis negu aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis.

Taigi gerai besimokančiojo statusą lemia ne objektyvūs įstatymu nustatyti kriterijai, o studijuojančiojo žinių įvertinimo santykis su kitų studijuojančiųjų žinių įvertinimo vidurkiu. Toks teisinis reguliavimas neatitinka oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje suformuluotų kriterijų, kuriuos atitinkantys asmenys, kurių studijos yra valstybės finansuojamos, laikomi gerai besimokančiais: įstatymu nustatyti šie kriterijai negali būti formalūs, juolab neleistina, kad iš anksto būtų nustatytas koks nors esą „gerai besimokančių piliečių“ skaičius – absoliutus ar santykinis dydis, t. y. kvota, nes neįmanoma iš anksto tiksliai numatyti, kiek studentų iš tikrųjų mokysis gerai.

Be to, reguliari pagrindinė žinių patikra atliekama po aukštosios mokyklos nustatyto akademinio mokymosi laikotarpio, ne ilgesnio negu studijų metai, o ne po kiekvieno semestro. Formuluoant „laikotarpis, ne ilgesnis negu studijų metai“ apima tiek vienų metų, tiek visų studijų metų laikotarpį. „Studijų metai“ yra talpi savo prasmėmis idioma. Įstatymų leidėjas privalo vartoti tiksliai sąvokas, apibrėžtis ir terminus, kad teisės subjektams neliktų neaiškumų, kaip elgtis ir kaip aiškinti nustatytąjį teisinį reguliavimą.

II

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovo Seimo nario Gintaro Steponavičiaus rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad šioje byloje ginčijamos Mokslo ir studijų įstatymo nuostatos neprieštarauja Konstitucijai. Seimo atstovo pozicija grindžiama šiais argumentais.

1. Pagal ginčijamą Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalį visi aukštosios mokyklos tarybos nariai yra skiriami akademinės bendruomenės, o daugiau nei pusė jų skiriami iš pačios akademinės bendruomenės atstovų. Nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams aukštosios mokyklos tarybos nariai atrenkami senato (akademinės tarybos), kuris yra aukštosios mokyklos akademinio reikalų valdymo organas, nustatyta tvarka, todėl nėra jokių apribojimų aukštosios mokyklos akademinei bendruomenei pačiai lemti sprendimų dėl aukštosios mokyklos reikalų tvarkymo priėmimą.

2. Dalyje aukštųjų mokyklų studijos organizuojamos taip, kad pagrindinės studijų patikros rezultatai fiksuojami studijų metų pabaigoje, o ne po kiekvieno semestro. Tai sietina ir su studentų, dalį laiko studijuojančių užsienyje, atsiskaitymais, nes kitose šalyse mokslo metai prasideda ir baigiasi skirtingu metu. Nustačius semestrą kaip akademinio mokymosi laikotarpį, dalį laiko užsienyje studijavę studentai netektų galimybės dalyvauti rotacijoje arba ta galimybė būtų labai neapibrėžta, nes nebūtų galima apibendrinti jų mokymosi rezultatų. Todėl įstatymų leidėjas, įvertinęs aukštųjų mokyklų autonomiją organizuoti studijas ir skirtingą šiuo metu aukštosiose mokyklose nusistovėjusią studijų organizavimo praktiką, taip pat su studentų judumu susijusias atsiskaitymo aplinkybes, pagrįstai nustatė, kad asmens, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, studijų rezultatai reguliariai vertinami po aukštosios

mokyklos nustatyto akademinio mokymosi laikotarpio, ne ilgesnio negu studijų metai, po kurio atliekama reguliari pagrindinė žinių patikra.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro Dainiaus Pavalkio rašytiniai paaiškinimai.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

Dėl Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalies (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui

1. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje pagal pareiškėjos – Seimo narių grupės prašymą tirama, ar *inter alia* Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalis (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, iš jų vienas narys – studentų atstovybės savo nustatyta tvarka, ir tiek, kiek joje nustatyta, kad šie 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai atrenkami ir skiriami įvertinus Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą, neprieštarauja Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnyje „Valstybinės aukštosios mokyklos taryba“, kurio 3 dalis (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) ginčijama šioje konstitucinės justicijos byloje, nustatyta:

„1. Valstybinės aukštosios mokyklos valdymo organas yra taryba.

2. Aukštosios mokyklos taryba atlieka šias funkcijas:

1) įvertinusi senato (akademinės tarybos) siūlymus, tvirtina aukštosios mokyklos viziją ir misiją;

2) įvertinusi senato (akademinės tarybos) siūlymus, teikia Seimui tvirtinti universiteto (Vyriausybei – kolegijos) statuto pakeitimus;

3) įvertinusi senato (akademinės tarybos) siūlymus, tvirtina rektoriaus (direktoriaus) pateiktą aukštosios mokyklos strateginį veiklos planą;

4) svarsto ir tvirtina rektoriaus (direktoriaus) teikiamus aukštosios mokyklos struktūros pertvarkos planus;

5) įvertinusi senato (akademinės tarybos) siūlymus, nustato aukštosios mokyklos lėšų (taip

pat lėšų, skirtų administracijos ir kitų darbuotojų darbo užmokesčiui) ir nuosavybės teise valdomo turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais tvarką;

6) įvertinusi senato (akademinės tarybos) siūlymus, tvirtina aukštosios mokyklos rektoriaus (direktoriaus) rinkimų viešo konkurso būdu organizavimo tvarką;

7) renka, skiria ir atleidžia rektorius (direktorius);

8) nustato aukštosios mokyklos administracijos ir kitų darbuotojų parinkimo ir vertinimo principus;

9) tvirtina aukštosios mokyklos vidaus tvarkos taisykles;

10) rektoriaus (direktoriaus) teikimu nustato studijų kainą ir įmokų, tiesiogiai nesusijusių su studijų programos įgyvendinimu, dydžius;

11) įvertinusi senato (akademinės tarybos) siūlymus, nustato bendrą studijų vietų skaičių, atsižvelgdama į galimybes užtikrinti studijų ir mokslo, meno veiklos kokybę;

12) svarsto rektoriaus (direktoriaus) pateiktą aukštosios mokyklos metinę pajamų ir išlaidų sąmatą ir tvirtina šios sąmatos įvykdymo ataskaitą;

13) tvirtina rektoriaus (direktoriaus) pateiktą aukštosios mokyklos metinę veiklos ataskaitą;

14) įvertinusi senato (akademinės tarybos) siūlymus, tvirtina aukštosios mokyklos reorganizavimo arba likvidavimo planus ir teikia juos Seimui (Vyriausybei);

15) rengia metinę savo veiklos ataskaitą ir ją skelbia viešai aukštosios mokyklos interneto tinklalapyje kasmet iki balandžio 1 dienos;

16) atlieka aukštosios mokyklos statute ir kituose teisės aktuose nustatytas kitas funkcijas.

3. Aukštosios mokyklos tarybą sudaro 9 arba 11 narių. Aukštosios mokyklos statutas nustato tikslų tarybos narių skaičių. Vieną narį skiria studentų atstovybė savo nustatyta tvarka, jeigu jos nėra, – visuotinis studentų susirinkimas (konferencija), kiti akademinės bendruomenės nariai aukštosios mokyklos nustatyta tvarka skiria atitinkamai ne daugiau kaip 4 arba 5 narius. Senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai 4 arba 5 nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, iš jų vienas narys – studentų atstovybės savo nustatyta tvarka. Šie 4 arba 5 nariai atrenkami viešo konkurso būdu ir skiriami įvertinus Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą. Tarybos sudėtį viešai skelbia senato (akademinės tarybos) pirmininkas.

4. Tarybos nariu gali būti nepriekaištingos reputacijos asmuo, ėjęs ar einantis atsakingas pareigas švietimo, mokslo, kultūros, viešosios veiklos ar verslo srityje (šis reikalavimas netaikomas studentų atstovui) ir turintis žinių bei gebėjimų, padedančių siekti aukštosios mokyklos tikslų ir įgyvendinti aukštosios mokyklos misiją. Tarybos nariu tas pats asmuo gali būti ne ilgiau kaip dvi tarybos kadencijas iš eilės.

5. Tarybos nariais negali būti Respublikos Prezidentas, Seimo ir Vyriausybės nariai ir

politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai.

6. Tarybos kadencija – 5 metai. Ne vėliau kaip prieš mėnesį iki tarybos nario kadencijos pabaigos senato (akademinės tarybos) pirmininkas paskelbia naujai sudaromos tarybos sudėtį.

7. Pradėdamas eiti pareigas tarybos narys tarybos posėdyje aukštosios mokyklos statuto nustatyta tvarka pasirašo įsipareigojimą vadovautis aukštosios mokyklos ir visuomenės interesais ir sąžiningai atlikti šio įstatymo nustatytas funkcijas.

8. Taryba visų narių balsų dauguma iš savo narių renka ir atšaukia tarybos pirmininką. Tarybos pirmininku negali būti aukštosios mokyklos personalui priklausantis asmuo ar studentas.

9. Taryba tvirtina savo darbo reglamentą. Taryba sprendimus priima paprasta posėdyje dalyvaujančių tarybos narių balsų dauguma. Tarybos posėdžiai yra teisėti, jeigu juose dalyvauja ne mažiau kaip du trečdaliai tarybos narių. Savo sprendimus taryba skelbia viešai aukštosios mokyklos interneto tinklalapyje.

10. Aukštosios mokyklos rektorius (direktorius) gali dalyvauti tarybos posėdžiuose patariamąjo balso teise.

11. Jeigu tarybos narys netinkamai vykdo aukštosios mokyklos statuto, tarybos darbo reglamento ar šio straipsnio 7 dalyje nurodyto įsipareigojimo nustatytas pareigas arba nepasirašo šio straipsnio 7 dalyje nurodyto įsipareigojimo, tarybos pirmininkas turi teisę kreiptis į tą narį paskyrusį asmenį su prašymu atšaukti paskirtą tarybos narį.

12. Jeigu tarybos nario įgaliojimai nutrūksta iki kadencijos pabaigos, naują tarybos narį šio straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka skiria asmuo, skyręs tarybos narį, kurio įgaliojimai nutrūko. Naujas tarybos narys pareigas pradeda eiti po to, kai apie jo paskyrimą paskelbia aukštosios mokyklos senato (akademinės tarybos) pirmininkas ir tarybos narys pasirašo šio straipsnio 7 dalyje nurodytą įsipareigojimą.

13. Tarybos nariams gali būti atlyginama už veiklą einant tarybos nario pareigas iš aukštosios mokyklos lėšų. Išmokų mokėjimo tvarka nustatoma aukštosios mokyklos statute.

14. Aukštosios mokyklos rektorius (direktorius) užtikrina tarybos veiklai reikiamas organizacines sąlygas.“

3. Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija), kuri ginčijama šioje konstitucinės justicijos byloje, nustatytas aukštosios mokyklos tarybos narių skaičius, išvardyti asmenys, skiriantys aukštosios mokyklos tarybos narius ir dalyvaujantys juos skiriant.

4. Pareiškėja teigia, kad Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatytas teisinis reguliavimas neatitinka konstitucinės doktrinos nuostatų, pagal kurias savivaldos institucijas turi formuoti pačios akademinės bendruomenės iš tos aukštosios mokyklos bendruomenės narių arba ne tik iš jų, bet gali pasikviesti ir kitų aukštųjų mokyklų bendruomenių narių.

Be to, pareiškėjos nuomone, nustatytu teisiniu reguliavimu sudaromos teisinės ir politinės prielaidos formuojant valstybinės aukštosios mokyklos tarybą kilti konfliktui tarp senato (akademinės tarybos), turinčio konstitucinę teisę savarankiškai spręsti aukštosios mokyklos savivaldos organų formavimo klausimus, ir Aukštojo mokslo tarybos, kaip ekspertinės nuo Vyriausybės priklausomos institucijos, taip pat sudaromos sąlygos Vyriausybei įsiterpti į aukštųjų mokyklų autonomijos sritį, nepagrįstai kištis į aukštųjų mokyklų valdymą ir paneigti aukštųjų mokyklų akademinės bendruomenės savivaldą.

5. Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas aiškinamas kitų Mokslo ir studijų įstatymo nuostatų kontekste.

5.1. Pagal Mokslo ir studijų įstatymo 53 straipsnio 1 dalį mokslo ir studijų institucijų, *inter alia* aukštųjų mokyklų, akademinę bendruomenę sudaro studentai, dėstytojai, mokslo darbuotojai, kiti tyrėjai ir profesorai emeritai.

Vadinasi, pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą valstybinės aukštosios mokyklos akademinė bendruomenė tiesiogiai iš savo narių skiria daugumą – 5 iš 9 arba 6 iš 11 – tarybos narių (vienas tarybos narys yra studentų atstovas, 4 arba 5 – dėstytojų ir mokslo darbuotojų atstovai).

5.2. Kiti 4 iš 9 arba 5 iš 11 valstybinės aukštosios mokyklos tarybos nariai skiriami iš nepriklausančių valstybinės aukštosios mokyklos akademinėi bendruomenei asmenų. Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija), kaip minėta, nustatyta: „<...> Senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai 4 arba 5 nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, iš jų vienas narys – studentų atstovybės savo nustatyta tvarka. Šie 4 arba 5 nariai atrenkami viešo konkurso būdu <...>.“ Pagal šioje nuostatoje įtvirtintą visuminį teisinį reguliavimą akivaizdu, kad:

- 3 iš 9 arba 4 iš 11 tarybos nariai skiriami senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka viešo konkurso būdu;

- vienas narys skiriamas studentų atstovybės nustatyta tvarka viešo konkurso būdu.

5.2.1. Pagal Mokslo ir studijų įstatymo 21 straipsnio 5 dalį senato (akademinės tarybos) nariais gali būti universiteto (kolegijos) akademinės bendruomenės nariai, universiteto administracijos nariai, patenkantys į senatą (akademinę tarybą) pagal pareigas, kitų mokslo ir studijų institucijų mokslininkai, dėstytojai ir pripažinti menininkai, studentų skiriami atstovai: ne mažiau kaip po 20 procentų senato (akademinės tarybos) narių turi sudaryti studentų skiriami atstovai, profesoriaus ir vyriausiojo mokslo darbuotojo pareigas einantys asmenys, docento ir vyresniojo mokslo darbuotojo pareigas einantys asmenys; ne daugiau kaip 10 procentų senato (akademinės tarybos) narių gali sudaryti senato (akademinės tarybos) nariai pagal pareigas.

Taigi, atsižvelgiant į valstybinės aukštosios mokyklos senato (akademinės tarybos) sudarymo tvarką, jis (ji) yra akademinėi bendruomenei atstovaujantis kolegialus valdymo organas.

5.2.2. Vadinas, 4 iš 9 arba 5 iš 11 valstybinės aukštosios mokyklos tarybos nariai skiriami iš nepriklausančių valstybinės aukštosios mokyklos akademinėi bendruomenei asmenų, tačiau jie skiriami aukštosios mokyklos akademinėi bendruomenei atstovaujančių institucijų – senato (akademinės tarybos) ir studentų atstovybės – nustatyta tvarka viešo konkurso būdu.

5.2.3. Paminėtina, kad pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 4 dalį tarybos nariu gali būti nepriekaištingos reputacijos asmuo, ėjęs ar einantis atsakingas pareigas švietimo, mokslo, viešosios veiklos ar verslo srityje (šis reikalavimas netaikomas studentų atstovui) ir turintis žinių bei gebėjimų, padedančių siekti aukštosios mokyklos tikslų ir įgyvendinti aukštosios mokyklos misiją.

5.3. Kaip minėta, pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą 4 iš 9 arba 5 iš 11 valstybinės aukštosios mokyklos tarybos nariai, kurie skiriami iš nepriklausančių valstybinės aukštosios mokyklos akademinėi bendruomenei asmenų, yra atrenkami viešo konkurso būdu ir skiriami įvertinus Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą.

Pažymėtina, kad pagal Mokslo ir studijų įstatymo 12 straipsnio 3 dalį (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) Aukštojo mokslo taryba yra ekspertinė institucija aukštojo mokslo plėtros klausimais, kurios nuostatus tvirtina Vyriausybė.

5.3.1. Vyriausybė 2012 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 929 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. liepos 22 d. nutarimo Nr. 771 „Dėl Aukštojo mokslo tarybos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ pakeitė ir išdėstė naują redakciją Aukštojo mokslo tarybos nuostatus (toliau ir – Nuostatai), patvirtintus Vyriausybės 2009 m. liepos 22 d. nutarimu Nr. 771 „Dėl Aukštojo mokslo tarybos nuostatų patvirtinimo“. Pagal juos Aukštojo mokslo tarybą sudaro 15 narių (Nuostatų 7 punktą); kandidatas į jos narius turi būti pripažintas visuomenėje, nepriekaištingos reputacijos švietimo, mokslo, kultūros, verslo arba viešojo sektoriaus atstovas, pasiekęs reikšmingų tam tikros veiklos rezultatų, išmanąs Lietuvos ir pasaulio aukštojo mokslo plėtros tendencijas, Lietuvos aukštąjį mokslą reglamentuojančius teisės aktus (Nuostatų 8 punktą); šios tarybos pirmininką ir jo pavaduotoją skiria švietimo ir mokslo ministras, vadovaudamasis jos nariams nustatytais reikalavimais (Nuostatų 10 punktą); kiti 13 šios tarybos narių atrenkami viešo konkurso būdu, Nuostatų 11 punkte nustatyta tvarka.

5.3.2. Pagal Aukštojo mokslo tarybos nuostatus Aukštojo mokslo taryba kandidatus į aukštosios mokyklos senato (akademinės tarybos) skiriamus aukštosios mokyklos tarybos narius vertina vadovaudamasi Mokslo ir studijų įstatymu, kitais teisės aktais ir Tarybos darbo ir kandidatų į aukštųjų mokyklų tarybas vertinimo reglamentu (Nuostatų 20 punktą); kiekvienas kandidatas vertinamas teigiamai arba neigiamai pagal jo atitiktį senato (akademinės tarybos) skiriamiesiems

aukštosios mokyklos tarybos nariams keliamiems reikalavimams (Nuostatų 21 punktą); Aukštojo mokslo taryba konkrečiu įvertinimo atveju gali nustatyti papildomus pranašumą teikiančius kriterijus (Nuostatų 22 punktą).

5.3.3. Taigi pagal Mokslo ir studijų įstatyme ir Vyriausybės nutarimu patvirtintuose Aukštojo mokslo tarybos nuostatuose nustatytą teisinį reguliavimą Aukštojo mokslo taryba yra ekspertinė institucija, sudaroma Vyriausybės nustatyta tvarka, tačiau ne politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu; ši taryba sudaroma iš pripažintų visuomenėje, nepriekaištingos reputacijos švietimo, mokslo, kultūros, verslo arba viešojo sektoriaus atstovų, pasiekusių reikšmingų tam tikros veiklos rezultatų, išmanančių Lietuvos ir pasaulio aukštojo mokslo plėtros tendencijas; Aukštojo mokslo taryba kiekvieną kandidatą į aukštosios mokyklos senato (akademinės tarybos) skiriamus aukštosios mokyklos tarybos narius vertina teigiamai arba neigiamai pagal jo atitiktį kandidatams keliamiems reikalavimams ir gali nustatyti papildomus pranašumą teikiančius kriterijus.

5.3.4. Minėta, kad pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą valstybinės aukštosios mokyklos tarybos nariai, nepriklausantys valstybinės aukštosios mokyklos akademinei bendruomenei, skiriami įvertinus Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą. Pažymėtina, kad Mokslo ir studijų įstatyme nėra nustatyta, kas ir kaip įvertina Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų į aukštosios mokyklos tarybos narius įvertinimą.

Kaip minėta, pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalį (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai senato (akademinės tarybos) ir studentų atstovybės nustatyta tvarka. Taigi senato (akademinės tarybos) ir studentų atstovybės priimtuose aktuose, kuriais nustatoma aukštosios mokyklos tarybos narių, nepriklausančių aukštosios mokyklos personalui ir studentams, atrinkimo, skyrimo ir atšaukimo tvarka, gali būti nustatyta ir tvarka, pagal kurią įvertinamas Aukštojo mokslo tarybos atliktas kandidatų į aukštosios mokyklos tarybos narius įvertinimas. Pažymėtina, kad įstatymo formuluotė „įvertinus Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą“ aiškintina kaip reiškianti, kad subjektams, skiriantiems aukštosios mokyklos tarybos narius, nepriklausančius aukštosios mokyklos akademinei bendruomenei, turi būti žinomi Aukštojo mokslo tarybos atlikto kandidatų įvertinimo rezultatai, į juos atsižvelgiama skiriant tarybos narius. Kartu pažymėtina, jog minėta įstatymo formuluotė reiškia ir tai, kad Aukštojo mokslo tarybos atlikto kandidatų įvertinimo rezultatai besąlygiškai nesaisto subjektų, skiriančių aukštosios mokyklos tarybos narius.

5.4. Pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 1 dalį valstybinės aukštosios mokyklos taryba yra šios mokyklos valdymo organas.

Pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 2 dalį (2012 m. balandžio 24 d. redakcija)

valstybinės aukštosios mokyklos taryba atlieka aukštosios mokyklos valdymo funkcijas, *inter alia*: įvertinusi senato (akademinės tarybos) siūlymus, tvirtina aukštosios mokyklos viziją ir misiją (1 punktą); įvertinusi senato (akademinės tarybos) siūlymus, teikia Seimui tvirtinti universiteto (Vyriausybei – kolegijos) statuto pakeitimus (2 punktą); svarsto ir tvirtina rektoriaus (direktoriaus) teikiamus aukštosios mokyklos struktūros pertvarkos planus (4 punktą); įvertinusi senato (akademinės tarybos) siūlymus, nustato aukštosios mokyklos lėšų (taip pat lėšų, skirtų administracijos ir kitų darbuotojų darbo užmokesčiui) ir nuosavybės teise valdomo turto valdymo, naudojimo ir disponavimo jais tvarką (5 punktą); renka, skiria ir atleidžia rektorių (direktorių) (7 punktą); nustato aukštosios mokyklos administracijos ir kitų darbuotojų parinkimo ir vertinimo principus (8 punktą); rektoriaus (direktoriaus) teikimu nustato studijų kainą ir įmokų, tiesiogiai nesusijusių su studijų programos įgyvendinimu, dydžius (10 punktą); įvertinusi senato (akademinės tarybos) siūlymus, nustato bendrą studijų vietų skaičių, atsižvelgdama į galimybes užtikrinti studijų ir mokslo, meno veiklos kokybę (11 punktą); svarsto rektoriaus (direktoriaus) pateiktą aukštosios mokyklos metinę pajamų ir išlaidų sąmatą ir tvirtina šios sąmatos įvykdymo ataskaitą (12 punktą); tvirtina rektoriaus (direktoriaus) pateiktą aukštosios mokyklos metinę veiklos ataskaitą (13 punktą); įvertinusi senato (akademinės tarybos) siūlymus, tvirtina aukštosios mokyklos reorganizavimo arba likvidavimo planus ir teikia juos Seimui (Vyriausybei) (14 punktą).

Taigi pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 1, 2 dalyse (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą valstybinės aukštosios mokyklos taryba yra šios mokyklos valdymo organas, atliekantis svarbias aukštosios mokyklos valdymo funkcijas, susijusias su strateginių ir kitų svarbiausių sprendimų dėl aukštosios mokyklos valdymo priėmimu. Pažymėtina, kad pagal šį teisinį reguliavimą valstybinės aukštosios mokyklos taryba, priimdama sprendimus dėl aukštosios mokyklos valdymo, paprastai turi įvertinti senato (akademinės tarybos) – valstybinės aukštosios mokyklos akademinėi bendruomenei atstovaujančio kolegialaus valdymo organo – siūlymus.

5.5. Pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 9 dalį (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) valstybinės aukštosios mokyklos taryba sprendimus priima paprasta posėdyje dalyvaujančių tarybos narių balsų dauguma; tarybos posėdžiai yra teisėti, jeigu juose dalyvauja ne mažiau kaip du trečdaliai tarybos narių.

Taigi pagal nustatytąjį teisinį reguliavimą tarybos posėdžiai yra teisėti, jeigu juose dalyvauja ne mažiau kaip 6 tarybos nariai (jeigu ją sudaro 9 nariai) arba ne mažiau kaip 8 tarybos nariai (jeigu ją sudaro 11 narių).

Paminėtina, kad Mokslo ir studijų įstatymo 22 straipsnio 4 dalyje, 22 straipsnio 9 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytos kitokios nei šio įstatymo 20 straipsnio 9 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) kai kurių valstybinės aukštosios mokyklos tarybos sprendimų

priėmimo taisyklės: 22 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad valstybinės aukštosios mokyklos rektorius (direktorius) laikomas išrinktu, jeigu už jį balsuoja ne mažiau kaip trys penktadaliai visų tarybos narių; 22 straipsnio 9 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatyta: „Jeigu rektoriaus (direktoriaus) pateikta aukštosios mokyklos metinė veiklos ataskaita aukštosios mokyklos tarybos visų narių balsų dauguma nepatvirtinama, rektorius (direktorius) teisės aktų nustatyta tvarka atleidžiamas iš pareigų ne mažiau kaip 6 (kai tarybą sudaro 9 nariai) arba 7 (kai tarybą sudaro 11 narių) aukštosios mokyklos tarybos narių balsų dauguma.“

6. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste apibendrinant Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą pažymėtina, kad pagal jį:

- valstybinės aukštosios mokyklos akademinė bendruomenė turi lemiamą įtaką sudarant šios aukštosios mokyklos tarybą kaip kolegialų valdymo organą: ji tiesiogiai gali skirti 5 iš 9 arba 6 iš 11 tarybos narius; aukštosios mokyklos akademinei bendruomenei atstovaujančių institucijų – senato (akademinės tarybos) ir studentų atstovybės – nustatyta tvarka skiriami kiti atitinkamai 4 arba 5 tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, t. y. tos aukštosios mokyklos akademinei bendruomenei;

- tvarką, pagal kurią įvertinamas Aukštojo mokslo tarybos atliktas kandidatų į aukštosios mokyklos tarybos narius, nepriklausančius aukštosios mokyklos personalui ir studentams, įvertinimas, gali nustatyti aukštosios mokyklos bendruomenei atstovaujančios institucijos: senatas (akademinė taryba), kurio nustatyta tvarka skiriami 3 arba 4 tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, ir studentų atstovybė, kurios nustatyta tvarka skiriamas vienas tarybos narys, nepriklausantis aukštosios mokyklos personalui ir studentams.

7. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje tirama, ar Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalis (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta pareiškėjos, neprieštarauja Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

7.1. Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje nustatyta: „Aukštosioms mokykloms suteikiama autonomija.“

Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalį, yra suformavęs plačią aukštųjų mokyklų autonomijos konstitucinę doktriną (*inter alia* Konstitucinio Teismo 1994 m. birželio 27 d., 2002 m. sausio 14 d., 2002 m. vasario 5 d., 2008 m. vasario 20 d., 2008 m. kovo 20 d., 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimai).

7.1.1. Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje laiduojama aukštųjų mokyklų autonomija suponuoja akademinę ir institucinę autonomiją (Konstitucinio Teismo 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimas).

Aukštųjų mokyklų akademinė autonomija ir institucinė autonomija yra neatskiriamai

susijusios, t. y. be akademinės autonomijos negali būti laiduojama institucinė autonomija – aukštosios mokyklos savivalda, o be institucinės autonomijos nebūtų užtikrinta akademinė autonomija, kylanti *inter alia* iš konstitucinės mokslo ir tyrimų laisvės (Konstitucinio Teismo 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas 2009 m. spalio 28 d. sprendime konstatavo, kad konstitucinė mokslo ir tyrimų bei dėstyimo laisvės samprata suponuoja mokslo bendruomenės profesinį nepriklausomumą, neatsiejamą nuo aukštųjų mokyklų savivaldos, kuri yra viena esminių aukštosios mokyklos autonomijos įgyvendinimo sąlygų; siekiant užtikrinti konstitucinį akademinės laisvės principo įgyvendinimą ir visuomenės interesą, kad aukštosiose mokyklose būtų sudarytos sąlygos ugdyti visapusišką asmenybę, kad aukštosios mokyklos turėtų dėstyimo, mokslinių tyrimų ir kūrybinės veiklos laisvę, aukštųjų mokyklų valdymo struktūroje turi būti įtvirtintos valdymo institucijos, įgyvendinančios aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas; tik taip būtų garantuotas iš Konstitucijos kylantis aukštųjų mokyklų autonomijos imperatyvas.

7.1.2. Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje laiduojama aukštųjų mokyklų autonomija suponuoja šių mokyklų akademinės bendruomenės (mokslo bendruomenės) savivaldą, įgyvendinamą *inter alia* per šiai bendruomenei atstovaujančias aukštosios mokyklos valdymo institucijas (Konstitucinio Teismo 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas 2011 m. gruodžio 22 d. nutarime yra konstatavęs, kad aukštųjų mokyklų akademinės bendruomenės savivalda sietina su *inter alia* demokratiniais valdymo principais; šie principai Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje laiduojamos aukštųjų mokyklų autonomijos kontekste apima *inter alia* tiesioginį akademinės bendruomenės dalyvavimą, lemiamą jos įtaką sudarant didžiausius įgaliojimus turinčią (-ias) aukštosios mokyklos valdymo instituciją (-as) ir kitų aukštosios mokyklos valdymo, kontrolės ir priežiūros institucijų narių, taip pat asmenų, vykdančių vienasmenių institucijų funkcijas ar einančių kolegialių institucijų vadovų pareigas, kadencijų skaičiaus ribojimą; nustatydamas aukštųjų mokyklų valdymo ir organizacinę struktūrą, įstatymų leidėjas turėtų paisyti demokratinių valdymo principų ir nesudaryti prielaidų juos pažeisti.

7.1.3. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad aukštųjų mokyklų valdymo struktūros modelį pasirenka įstatymų leidėjas, o ne pačios aukštosios mokyklos (Konstitucinio Teismo 2012 m. gruodžio 13 d. sprendimas). Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad įstatymų leidėjas, nepaneigdamas aukštųjų mokyklų autonomijos, *inter alia* demokratiniais valdymo principais grindžiamos jų savivaldos, gali nustatyti įvairius aukštųjų mokyklų valdymo struktūros modelius, *inter alia* numatyti vieną tiesiogiai akademinei bendruomenei atstovaujančią ir jos savivaldą įgyvendinančią instituciją, kuri būtų įgaliota spręsti visus svarbiausius klausimus, susijusius ir su akademine, ir su institucine aukštosios mokyklos autonomija, kelias tokias institucijas atskirai su akademine ir su institucine autonomija susijusiems svarbiausiems aukštosios mokyklos valdymo klausimams spręsti, kontrolės ir priežiūros instituciją, kuri būtų sudaroma ne tik

iš akademinės bendruomenės narių arba ne iš jų ir kuri priimant sprendimus dėl aukštosios mokyklos valdymo galėtų atlikti ir patariamąsias funkcijas (Konstitucinio Teismo 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimas).

Pažymėtina, kad galimi ir kitokie aukštųjų mokyklų valdymo struktūros modeliai. Tačiau kad ir kokį aukštųjų mokyklų valdymo struktūros modelį nustatytų, įstatymų leidėjas turi paisyti iš Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje įtvirtinto aukštųjų mokyklų autonomijos principo kylančių reikalavimų. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtini šie Konstitucinio Teismo 2009 m. spalio 28 d. sprendime suformuluoti iš minėto principo kylantys reikalavimai: aukštųjų mokyklų savivalda turi būti įgyvendinama per jų institucijas, kurių sudarymo tvarka negali būti nustatyta tokia, kad aukštosios mokyklos akademinė bendruomenė negalėtų lemti sprendimų dėl aukštosios mokyklos reikalų tvarkymo; aukštųjų mokyklų valdymo institucijas, įgyvendinančias aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas, turi sudaryti pačios aukštosios mokyklos, įstatymuose nustatytais pagrindais savo įstatuose ar statutuose nustačiusios jų sudarymo būdus ir tvarką.

7.1.4. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad aukštųjų mokyklų autonomija neatsiejama nuo atsakomybės ir atskaitomybės visuomenei; aukštųjų mokyklų ir visuomenės interesai turi būti derinami.

Aukštosios mokyklos autonomijos principas turi būti derinamas su atsakomybės ir atskaitomybės visuomenei principu, kitomis konstitucinėmis vertybėmis, aukštųjų mokyklų pareiga laikytis Konstitucijos ir įstatymų, aukštųjų mokyklų ir visuomenės interesų sąveika ir jų derinimu (Konstitucinio Teismo 2002 m. vasario 5 d. nutarimas, 2009 m. spalio 28 d. sprendimas).

Kad valstybė galėtų įgyvendinti savo priedermę prižiūrėti mokymo įstaigų veiklą, taip pat kad būtų užtikrintas aukštųjų mokyklų autonomijos principo suderinamumas su atsakomybės ir atskaitomybės visuomenei principu, garantuota studijų kokybė ir mokslinių tyrimų plėtra, aukštosios mokyklos valdymo struktūroje paprastai turi būti numatyta tokia institucija, kuri vykdo kontrolės ir priežiūros funkcijas ir kurios paskirtis – užtikrinti aukštosios mokyklos atsakomybę ir atskaitomybę visuomenei, tačiau kuri nėra tiesiogiai susijusi su akademinės laisvės principo įgyvendinimu; tokia institucija gali būti sudaroma ne tik iš aukštosios mokyklos akademinės bendruomenės narių – į ją gali būti skiriami *inter alia* ir valstybės vykdomosios valdžios institucijų atstovai (Konstitucinio Teismo 2009 m. spalio 28 d. sprendimas, 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimas).

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad, derindamas aukštųjų mokyklų autonomijos ir jų atsakomybės ir atskaitomybės visuomenei principus, įstatymų leidėjas gali nustatyti, kad tam tikrų kolegialių aukštosios mokyklos valdymo institucijų nariais gali būti skiriami ne tik šios mokyklos akademinės bendruomenės nariai. Tačiau, kaip minėta, nustatydamas aukštųjų mokyklų valdymo ir organizacinę struktūrą, įstatymų leidėjas turėtų paisyti demokratinių valdymo

principų ir nesudaryti prielaidų juos pažeisti; *inter alia* turėtų būti paisoma minėtų iš aukštųjų mokyklų autonomijos principo kylančių reikalavimų, kad aukštųjų mokyklų savivalda turi būti įgyvendinama per jų institucijas, kurių sudarymo tvarka negali būti nustatyta tokia, kad aukštosios mokyklos akademinė bendruomenė negalėtų lemti sprendimų dėl aukštosios mokyklos reikalų tvarkymo, ir kad aukštųjų mokyklų valdymo institucijas, įgyvendinančias aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas, turi sudaryti pačios aukštosios mokyklos, įstatymuose nustatytais pagrindais savo įstatuose ar statutuose nustačiusios jų sudarymo būdus ir tvarką.

7.1.5. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatymu, kuriuo nustatomi aukštųjų mokyklų valdymo struktūros modelis ir aukštųjų mokyklų valdymo institucijų, įgyvendinančių aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas, sudarymo principai, turi būti sudaromos prielaidos įgyvendinti iš konstitucinio aukštųjų mokyklų autonomijos principo kylančius reikalavimus, tarp kurių *inter alia* yra šie: garantuoti aukštųjų mokyklų teisę pačioms sudaryti valdymo institucijas, įgyvendinančias aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas, užtikrinti aukštosios mokyklos akademinės bendruomenės teisę lemti sprendimus dėl aukštosios mokyklos reikalų tvarkymo. Pažymėtina ir tai, kad, laikantis šių reikalavimų ir siekiant didesnės aukštųjų mokyklų atsakomybės ir atskaitomybės visuomenei, įstatymu galima nustatyti, kad dalis aukštųjų mokyklų kolegialių valdymo institucijų, įgyvendinančių aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas, narių skiriami aukštosios mokyklos nustatyta tvarka įstatymuose nustatytais pagrindais iš asmenų, nepriklausančių tos aukštosios mokyklos bendruomenei.

7.2. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucija teisės aktų hierarchijoje užima išskirtinę – aukščiausią – vietą; joks teisės aktas negali prieštarauti Konstitucijai; niekam neleidžiama pažeisti Konstitucijos; konstitucinė tvarka turi būti ginama; pati Konstitucija įtvirtina mechanizmą, įgalinantį nustatyti, ar teisės aktai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai; šiuo atžvilgiu Konstitucijoje įtvirtintas Konstitucijos viršenybės principas yra neatsiejamai susijęs su konstituciniu teisinės valstybės principu – universaliu konstituciniu principu, kuriuo grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Konstitucija; Konstitucijos viršenybės principo pažeidimas reikštų, kad yra pažeidžiamas ir konstitucinis teisinės valstybės principas (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d., 2003 m. spalio 29 d., 2004 m. kovo 5 d., 2007 m. kovo 20 d. nutarimai, 2009 m. lapkričio 20 d. sprendimas).

8. Sprendžiant, ar Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalis (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, iš jų vienas narys – studentų atstovybės savo nustatyta tvarka, ir tiek, kiek joje nustatyta, kad šie 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai atrenkami ir skiriami įvertinus Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą, neprieštarauja

Konstitucijai, pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą:

- valstybinės aukštosios mokyklos akademinė bendruomenė turi lemiamą įtaką sudarant šios aukštosios mokyklos tarybą kaip kolegialų valdymo organą: ji tiesiogiai gali skirti 5 iš 9 arba 6 iš 11 tarybos narius; aukštosios mokyklos akademinė bendruomenė atstovaujančių institucijų – senato (akademinės tarybos) ir studentų atstovybės – nustatyta tvarka skiriami kiti atitinkamai 4 arba 5 tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, t. y. tos aukštosios mokyklos akademinė bendruomenė;

- tvarką, pagal kurią įvertinamas Aukštojo mokslo tarybos atliktas kandidatų į aukštosios mokyklos tarybos narius, nepriklausančius aukštosios mokyklos personalui ir studentams, įvertinimas, gali nustatyti aukštosios mokyklos bendruomenei atstovaujančios institucijos: senatas (akademinė taryba), kurio nustatyta tvarka skiriami 3 arba 4 tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, ir studentų atstovybė, kurios nustatyta tvarka skiriamas vienas tarybos narys, nepriklausantis aukštosios mokyklos personalui ir studentams.

8.1. Vertinant, ar Konstitucijai neprieštarauja Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalis (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, iš jų vienas narys – studentų atstovybės savo nustatyta tvarka, pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 1, 2 dalyse (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą valstybinės aukštosios mokyklos taryba yra šios mokyklos valdymo organas, atliekantis svarbias aukštosios mokyklos valdymo funkcijas, susijusias su strateginių ir kitų svarbiausių sprendimų dėl aukštosios mokyklos valdymo priėmimu.

8.1.1. Kaip minėta, pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą valstybinės aukštosios mokyklos akademinė bendruomenė tiesiogiai iš savo narių skiria 5 iš 9 arba 6 iš 11 tarybos narius (vienas tarybos narys yra studentų atstovas, 4 arba 5 – dėstytojų ir mokslo darbuotojų atstovai); kiti 4 iš 9 arba 5 iš 11 valstybinės aukštosios mokyklos tarybos nariai skiriami iš nepriklausančių valstybinės aukštosios mokyklos akademinė bendruomenei asmenų: 3 iš 9 arba 4 iš 11 tarybos nariai skiriami senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka viešo konkurso būdu, vienas narys – studentų atstovybės nustatyta tvarka viešo konkurso būdu. Taigi Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nėra nustatyta, kad valstybinės aukštosios mokyklos tarybos narius skiria kiti nei aukštajai mokyklai priklausantys asmenys ar kitos nei aukštosios mokyklos institucijos. Toks teisinis reguliavimas vertintinas kaip atitinkantis iš konstitucinio aukštųjų

mokyklų autonomijos principo kylantį reikalavimą, kad aukštosios mokyklos pačios sudarytų valdymo institucijas, įgyvendinančias aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas.

8.1.2. Kaip minėta, Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas aiškinamas kitų Mokslo ir studijų įstatymo nuostatų kontekste; pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 9 dalį (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) valstybinės aukštosios mokyklos taryba sprendimus priima paprasta posėdyje dalyvaujančių tarybos narių balsų dauguma; tarybos posėdžiai yra teisėti, jeigu juose dalyvauja ne mažiau kaip 6 tarybos nariai (jeigu ją sudaro 9 nariai) arba ne mažiau kaip 8 tarybos nariai (jeigu ją sudaro 11 narių). Taip pat minėta, kad pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą valstybinės aukštosios mokyklos tarybos narius skiria pati aukštoji mokykla ir šios mokyklos bendruomenės nariai sudaro tarybos narių daugumą. Be to, kaip minėta, pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 2 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą valstybinės aukštosios mokyklos taryba, priimdama strateginius ir kitus svarbiausius sprendimus dėl aukštosios mokyklos valdymo, paprastai turi įvertinti senato (akademinės tarybos) – valstybinės aukštosios mokyklos akademinei bendruomenei atstovaujančio kolegialaus valdymo organo – siūlymus.

Taigi Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, iš jų vienas narys – studentų atstovybės savo nustatyta tvarka, aiškinamas Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 9 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatyto teisinio reguliavimo, įtvirtinančio valstybinės aukštosios mokyklos tarybos sprendimų priėmimo mechanizmą, kontekste, atitinka iš konstitucinio aukštųjų mokyklų autonomijos principo kylantį reikalavimą, kad aukštosios mokyklos akademinė bendruomenė lemtų sprendimus dėl aukštosios mokyklos reikalų tvarkymo.

8.1.3. Minėta, kad pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą 4 iš 9 arba 5 iš 11 valstybinės aukštosios mokyklos tarybos nariai skiriami iš nepriklausančių valstybinės aukštosios mokyklos akademinei bendruomenei asmenų. Minėta ir tai, kad pagal šį teisinį reguliavimą valstybinės aukštosios mokyklos akademinė bendruomenė tiesiogiai iš savo narių gali skirti 5 iš 9 arba 6 iš 11 tarybos narius.

Kaip minėta, tarp reikalavimų, iš konstitucinio aukštųjų mokyklų autonomijos principo kylančių įstatymų leidėjui, *inter alia* yra šie: garantuoti aukštųjų mokyklų teisę pačioms sudaryti valdymo institucijas, įgyvendinančias aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas, užtikrinti aukštosios mokyklos akademinės bendruomenės teisę lemti sprendimus dėl aukštosios mokyklos

reikalų tvarkymo. Laikantis šių reikalavimų ir siekiant didesnės aukštųjų mokyklų atsakomybės ir atskaitomybės visuomenei, įstatymu galima nustatyti, kad dalis aukštųjų mokyklų kolegialių valdymo institucijų, įgyvendinančių aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas, narių skiriami aukštosios mokyklos nustatyta tvarka įstatymuose nustatytais pagrindais iš asmenų, nepriklausančių tos aukštosios mokyklos bendruomenei.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime jau konstatuota, kad Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, iš jų vienas narys – studentų atstovybės savo nustatyta tvarka, atitinka iš konstitucinio aukštųjų mokyklų autonomijos principo kylančius reikalavimus, kad aukštosios mokyklos pačios sudarytų valdymo institucijas, įgyvendinančias aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas, ir kad aukštosios mokyklos akademinė bendruomenė lemtų sprendimus dėl aukštosios mokyklos reikalų. Taigi tokiu teisiniu reguliavimu įstatymų leidėjas įgyvendino pagal Konstituciją jam priklausančią teisę, laikantis minėtų reikalavimų ir siekiant didesnės aukštųjų mokyklų atsakomybės ir atskaitomybės visuomenei, nustatyti, jog dalis aukštųjų mokyklų kolegialių valdymo institucijų, įgyvendinančių aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas, narių skiriami aukštosios mokyklos nustatyta tvarka iš asmenų, nepriklausančių tos aukštosios mokyklos bendruomenei.

8.1.4. Konstatuotina, kad Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytu teisiniu reguliavimu, pagal kurį senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, iš jų vienas narys – studentų atstovybės savo nustatyta tvarka, nėra pažeidžiama Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta aukštųjų mokyklų autonomija.

8.2. Vertinant, ar Konstitucijai neprieštarauja Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalis (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai atrenkami ir skiriami įvertinus Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą, pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Mokslo ir studijų įstatymo 12 straipsnio 3 dalį (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) Aukštojo mokslo taryba yra ekspertinė institucija aukštojo mokslo plėtros klausimais, kurios nuostatus tvirtina Vyriausybė; ji sudaroma Vyriausybės nustatyta tvarka, tačiau ne politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu; ši taryba sudaroma iš pripažintų visuomenėje, nepriekaištingos reputacijos švietimo, mokslo, kultūros, verslo arba viešojo sektoriaus atstovų, pasiekusių reikšmingų tam tikros veiklos rezultatų, išmanančių Lietuvos ir pasaulio aukštojo mokslo plėtros tendencijas.

Taip pat minėta, kad pagal Vyriausybės patvirtintus Aukštojo mokslo tarybos nuostatus Aukštojo mokslo taryba kandidatus į aukštosios mokyklos senato (akademinės tarybos) skiriamus aukštosios mokyklos tarybos narius vertina vadovaudamasi Mokslo ir studijų įstatymu, kitais teisės aktais ir Tarybos darbo ir kandidatų į aukštųjų mokyklų tarybas vertinimo reglamentu; kiekvienas kandidatas vertinamas teigiamai arba neigiamai pagal jo atitiktį senato (akademinės tarybos) skiriamiems aukštosios mokyklos tarybos nariams keliamiems reikalavimams; Aukštojo mokslo taryba konkrečiu įvertinimo atveju gali nustatyti papildomus pranašumą teikiančius kriterijus.

Šiame nutarime minėta, kad Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje laiduojama aukštųjų mokyklų autonomija suponuoja šių mokyklų akademinės bendruomenės (mokslo bendruomenės) savivaldą, įgyvendinamą *inter alia* per šiai bendruomenei atstovaujančias aukštosios mokyklos valdymo institucijas; aukštųjų mokyklų valdymo institucijas, įgyvendinančias aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas, turi sudaryti pačios aukštosios mokyklos, įstatymuose nustatytais pagrindais savo įstatuose ar statutuose nustačiusios jų sudarymo būdus ir tvarką.

8.2.1. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytas teisinis reguliavimas vertintinas kaip atitinkantis iš konstitucinio aukštųjų mokyklų autonomijos principo kylantį reikalavimą, kad aukštosios mokyklos pačios sudarytų valdymo institucijas, įgyvendinančias aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas.

8.2.2. Pagal Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą, kaip minėta, tvarką, pagal kurią įvertinamas Aukštojo mokslo tarybos atliktas kandidatų į aukštosios mokyklos tarybos narius, nepriklausančius aukštosios mokyklos personalui ir studentams, įvertinimas, nustato aukštosios mokyklos bendruomenei atstovaujančios institucijos: senatas (akademinė taryba), kurio nustatyta tvarka skiriami 3 arba 4 tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, ir studentų atstovybė, kurios nustatyta tvarka skiriamas vienas tarybos narys, nepriklausantis aukštosios mokyklos personalui ir studentams; ši tvarka gali būti nustatyta senato (akademinės tarybos) ir studentų atstovybės priimtuose aktuose, kuriais nustatoma aukštosios mokyklos tarybos narių, nepriklausančių aukštosios mokyklos personalui ir studentams, atrinkimo, skyrimo ir atšaukimo tvarka.

Taigi toks teisinis reguliavimas vertintinas kaip atitinkantis iš konstitucinio aukštųjų mokyklų autonomijos principo kylantį reikalavimą, kad aukštųjų mokyklų valdymo institucijos, įgyvendinančios aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas, būtų sudaromos įstatymuose nustatytais pagrindais jų įstatuose ar statutuose nustačius jų sudarymo būdus ir tvarką.

8.2.3. Kaip minėta, įstatymo formuluotė „įvertinus Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą“ aiškintina kaip reiškianti, kad subjektams, skiriantiems aukštosios mokyklos

tarybos narius, nepriklausančius aukštosios mokyklos akademinėi bendruomenei, turi būti žinomi Aukštojo mokslo tarybos atlikto kandidatų įvertinimo rezultatai, į juos atsižvelgiama skiriant tarybos narius; nurodytoji įstatymo formuluotė reiškia ir tai, kad Aukštojo mokslo tarybos atlikto kandidatų įvertinimo rezultatai besąlygiškai nesaisto subjektų, skiriančių aukštosios mokyklos tarybos narius. Taigi teisiniu reguliavimu, pagal kurį aukštosios mokyklos tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, atrenkami ir skiriami įvertinus Aukštojo mokslo tarybos (kuri, kaip minėta, sudaroma Vyriausybės nustatyta tvarka, tačiau ne politinio (asmeninio) pasitikėjimo pagrindu, iš pripažintų visuomenėje, nepriekaištingos reputacijos švietimo, mokslo, kultūros, verslo arba viešojo sektoriaus atstovų, pasiekusių reikšmingų tam tikros veiklos rezultatų, išmanančių Lietuvos ir pasaulio aukštojo mokslo plėtros tendencijas) atliktą kandidatų įvertinimą, nėra sudaroma prielaidų varžyti aukštosios mokyklos autonomijos suponuojamą aukštosios mokyklos bendruomenės teisę spręsti, kokie asmenys, atitinkantys įstatyme nustatytus reikalavimus, gali tinkamai jai atstovauti aukštosios mokyklos valdymo institucijose, nėra sudaroma sąlygų Vyriausybei įsiterpti į aukštųjų mokyklų autonomijos sritį, nepagrįstai kištis į aukštųjų mokyklų valdymą ir paneigti aukštųjų mokyklų akademinės bendruomenės savivaldą.

8.2.4. Konstatuotina, kad Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) nustatytu teisiniu reguliavimu, pagal kurį 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai atrenkami ir skiriami įvertinus Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą, nėra pažeidžiama Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta aukštųjų mokyklų autonomija.

8.3. Vertinant, ar Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalis (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta pareiškėjos, neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, kad pareiškėja – Seimo narių grupė Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalies (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) atitiktį konstituciniam teisinės valstybės principui ginčija pateikdama tuos pačius argumentus, kaip ir atitiktį Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai. Konstatavus, kad Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalis (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta pareiškėjos, neprieštarauja Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai, nėra pagrindo konstatuoti, kad minėtos šio įstatymo nuostatos prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui.

8.4. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalis (2012 m. balandžio 24 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, iš jų vienas narys – studentų atstovybės savo nustatyta tvarka, ir tiek, kiek joje nustatyta, kad šie 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai atrenkami ir skiriami įvertinus

Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą, neprieštarauja Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

II

Dėl Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalies (2012 m. sausio 19 d. redakcija) atitikties Konstitucijos 41 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui

1. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje pagal pareiškėjos – Seimo narių grupės prašymą tiriama, ar *inter alia* Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalis (2012 m. sausio 19 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijos 41 straipsnio 3 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio „Studijų kainos valstybės finansuojamose studijų vietose apmokėjimas“ 7 dalyje (2012 m. sausio 19 d. redakcija) nustatyta:

„Asmuo, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, po aukštosios mokyklos nustatyto akademinio mokymosi laikotarpio, ne ilgesnio negu studijų metai, po kurio atliekama reguliari pagrindinė žinių patikra, netenka valstybės finansavimo studijoms, jeigu atitinkamo laikotarpio jo studijų rezultatų vidurkis yra daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis negu aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis. Valstybės finansavimo netekęs asmuo už studijas turi mokėti aukštosios mokyklos nustatytą studijų kainą, o jo valstybės finansuojamą vietą užima geriausiai valstybės nefinansuojamoje vietoje besimokantis asmuo.“

3. Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalyje (2012 m. sausio 19 d. redakcija) *inter alia* reglamentuojamas laikotarpis, po kurio asmuo, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, gali netekti valstybės finansavimo studijoms, taip pat nustatyta sąlyga, kurios neįvykdžius šio finansavimo netenkama.

4. Pareiškėja, grįsdama savo abejones dėl Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalies (2012 m. sausio 19 d. redakcija) atitikties Konstitucijai, nurodo oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas, kurias Konstitucinis Teismas suformulavo aiškindamas Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatą, laiduojančią gerai besimokantiems piliečiams nemokamą mokslą valstybinėse aukštosiose mokyklose. Taigi iš pareiškėjos argumentų matyti, kad ji ginčija Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalies atitiktį ne visai Konstitucijos 41 straipsnio 3 daliai, o tik jos nuostatai „Gerai besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“.

5. Pareiškėjos teigimu, pagal Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalyje (2012 m. sausio 19 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą reguliari pagrindinė žinių patikra atliekama po

aukštosios mokyklos nustatyto akademinio mokymosi laikotarpio, ne ilgesnio negu studijų metai, o ne po kiekvieno semestro.

Pareiškėja savo abejones dėl ginčijamos nuostatos konstitucingumo grindžia *inter alia* oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatomis, kad piliečių, studijuojančių valstybinėse aukštosiose mokyklose pagal valstybės užsakymą (t. y. rengiamų tenkinant valstybės nustatytą atitinkamų sričių (krypčių) specialistų poreikį), mokymosi rezultatai turi būti reguliariai vertinami po kiekvieno akademinio mokymosi laikotarpio atliktos studijuojamų dalykų žinių patikros.

Taigi iš pareiškėjos argumentų matyti, kad ji abejoja Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalies (2012 m. sausio 19 d. redakcija) konstitucingumu *inter alia* tiek, kiek joje nustatytas asmens, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, mokymosi rezultatų vertinimo siekiant nustatyti, ar jis toliau atitinka šioje dalyje nustatytą sąlygą, kad jo studijos toliau būtų valstybės finansuojamos, laikotarpis, t. y. aukštosios mokyklos nustatytas akademinio mokymosi laikotarpis, po kurio atliekama reguliari pagrindinė žinių patikra ir kuris turi būti ne ilgesnis negu studijų metai.

5.1. Pagal Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalį (2012 m. sausio 19 d. redakcija) akademinio mokymosi laikotarpį, po kurio asmuo, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, netenka valstybės finansavimo studijoms, jeigu atitinkamo laikotarpio jo studijų rezultatų vidurkis yra daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis negu aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis, nustato aukštoji mokykla. Šis laikotarpis turi būti ne ilgesnis negu studijų metai.

Pagal Mokslo ir studijų įstatymo 47 straipsnio 1 dalį studijų metai dalijami į semestrus ir atostogų laikotarpius; studijų metų, semestrų pradžią ir pabaigą, atostogų laikotarpius nustato aukštosios mokyklos senatas (akademinė taryba).

Taigi pagal Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalyje (2012 m. sausio 19 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą aukštosios mokyklos valdymo institucija turi įgaliojimus nustatyti konkretų laikotarpį, po kurio atliekama reguliari pagrindinė žinių patikra ir asmuo, neatitinkantis nustatytos sąlygos, netenka valstybės finansavimo studijoms. Šis laikotarpis gali būti semestras arba studijų metai.

5.2. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimas, tyrė Mokslo ir studijų įstatymo *inter alia* 70 straipsnio 7 dalies atitiktį Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatai „Gerai besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Apibendrinęs Mokslo ir studijų įstatymo (2009 m. balandžio 30 d. redakcija) 70 straipsnio 7 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą, Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad jame nustatytas asmens, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, mokymosi rezultatų vertinimo siekiant nustatyti, ar jis toliau atitinka šioje dalyje nustatytus gero mokymosi kriterijus, kad jo studijos toliau būtų valstybės finansuojamos, laikotarpis – dveji studijų metai arba pusė studijų programos, jeigu studijos yra ištęstinės; šis laikotarpis apėmė daugiau negu vieną akademinio mokymosi laikotarpį (paprastai semestrą), po kurio atliekama aukštosiose mokyklose besimokančių asmenų studijuojamų dalykų pagrindinė žinių patikra (paprastai laikant studijuojamų dalykų egzaminus arba įskaitas).

Konstitucinis Teismas padarė išvadą, kad Mokslo ir studijų įstatymo (2009 m. balandžio 30 d. redakcija) 70 straipsnio 7 dalis tiek, kiek joje nustatytas asmens, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, mokymosi rezultatų vertinimo siekiant nustatyti, ar jis toliau atitinka šioje dalyje nustatytus gero mokymosi kriterijus, kad jo studijos toliau būtų valstybės finansuojamos, laikotarpis yra dveji studijų metai arba pusė studijų programos, jeigu studijos yra ištęstinės, prieštarauja Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatai „Gera besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

5.3. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama, ar Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalis (2012 m. sausio 19 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta pareiškėjos, neprieštarauja Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatai „Gera besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

5.3.1. Konstitucinis Teismas 2008 m. kovo 20 d. nutarime konstatavo, jog konstitucinės nuostatos, kad gerai besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas, negalima aiškinti kaip reiškiančios, esą Konstitucija valstybės biudžeto lėšomis apmokamą aukštąjį mokslą laiduoja visiems valstybinėse aukštosiose mokyklose gerai besimokantiems piliečiams, kad ir kokiomis sąlygomis jie buvo priimti studijuoti, t. y. ir tiems gerai besimokantiems piliečiams, vykstant studentų priėmimui į atitinkamą valstybinę aukštąją mokyklą nepatekusiems į vietas, kurių iš anksto paskelbtas skaičius atitinka nustatytą valstybės įsipareigojimą finansuoti tam tikro kiekio specialistų rengimą, ir priimtiems studijuoti toje valstybinėje aukštojoje mokykloje savo lėšomis; Konstitucija valstybės biudžeto lėšomis apmokamą aukštąjį mokslą laiduoja ne visiems valstybinėse aukštosiose mokyklose gerai besimokantiems piliečiams, o tik tiems, kurie yra rengiami tenkinant valstybės nustatytą atitinkamų sričių (krypčių) specialistų poreikį; jeigu šių piliečių mokymasis nebeatitinka įstatymo nustatytų gero mokymosi kriterijų, valstybė neprivalo finansuoti jų studijų.

Valstybinėse aukštosiose mokyklose gerai besimokantiems piliečiams, kurie studijuoja valstybinėse aukštosiose mokyklose pagal valstybės užsakymą (t. y. yra rengiami tenkinant valstybės nustatytą atitinkamų sričių (krypčių) specialistų poreikį), nemokamas mokslas turi būti laiduojamas tol, kol jų mokymasis atitinka įstatyme nustatytus gero mokymosi kriterijus; kartu pažymėtina, jog piliečiams, kurie priimti studijuoti į valstybines aukštąsias mokyklas pagal valstybės užsakymą (t. y. rengiami tenkinant valstybės nustatytą atitinkamų sričių (krypčių) specialistų poreikį), iki pirmos jų studijuojamų dalykų pagrindinės žinių patikros turėtų būti laiduojamas nemokamas mokslas (Konstitucinio Teismo 2009 m. gruodžio 18 d. sprendimas).

5.3.2. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad piliečių, studijuojančių valstybinėse aukštosiose mokyklose pagal valstybės užsakymą (t. y. rengiamų tenkinant valstybės nustatytą atitinkamų sričių (krypčių) specialistų poreikį), mokymosi rezultatų vertinimas turi būti reguliariai vykdomas po kiekvieno akademinio mokymosi laikotarpio atliktos studijuojamų dalykų žinių patikros (Konstitucinio Teismo 2009 m. gruodžio 18 d., 2010 m. kovo 19 d. sprendimai, 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimas).

Valstybinėse aukštosiose mokyklose besimokančių asmenų žinios turi būti vertinamos reguliariai, atitinkamais jų mokymosi šiose mokyklose laikotarpiais; teisės aktuose šie laikotarpiai gali būti pavadinti įvairiai; paprastai Lietuvos valstybinėse aukštosiose mokyklose besimokančių asmenų studijuojamų dalykų pagrindinė žinių patikra reguliariai atliekama po kiekvieno akademinio mokymosi laikotarpio – semestro (Konstitucinio Teismo 2009 m. gruodžio 18 d. sprendimas).

Konstitucinis Teismas 2011 m. gruodžio 22 d. nutarime pažymėjo, kad teisinis reguliavimas, pagal kurį, siekiant nustatyti, ar asmens, kurio studijos yra valstybės finansuojamos, mokymosi rezultatai atitinka gero mokymosi kriterijus, jo mokymosi rezultatai vertinami nereguliariai, t. y. ne po kiekvieno akademinio mokymosi laikotarpio, po kurio atliekama aukštosiose mokyklose besimokančių asmenų studijuojamų dalykų pagrindinė žinių patikra, neatitiktų Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatos, kad gerai besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas.

5.3.3. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad pagal Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalį aukštosios mokyklos turi ypatingą teisinį statusą – joms laiduojama autonomija; aukštosios mokyklos autonomija suprantama *inter alia* kaip teisė savarankiškai nustatyti ir įstatuose ar statute įtvirtinti mokslo ir studijų tvarką, studijų programas, spręsti kitus su tuo susijusius klausimus.

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad šios aukštųjų mokyklų teisės turi būti paisoma tokiu teisiniu reguliavimu, kuriuo nustatomas akademinis mokymosi laikotarpis, po kurio atliekama aukštosiose mokyklose besimokančių asmenų studijuojamų dalykų pagrindinė žinių patikra ir sprendžiama, ar piliečių, studijuojančių valstybinėse aukštosiose mokyklose pagal valstybės užsakymą (t. y. rengiamų tenkinant valstybės nustatytą

atitinkamų sričių (krypčių) specialistų poreikį), mokymosi rezultatai atitinka įstatyme nustatytus gero mokymosi kriterijus.

5.3.4. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina ir tai, kad iš Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatos „Gerau besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“, aiškinamos konstitucinės aukštųjų mokyklų teisės savarankiškai nustatyti ir įstatuose ar statute įtvirtinti mokslo ir studijų tvarką, studijų programas, spręsti kitus su tuo susijusius klausimus kontekste, kyla reikalavimas, kad įstatymu ir aukštųjų mokyklų aktais nustatant laikotarpį, po kurio sprendžiama, ar piliečių, studijuojančių valstybinėse aukštosiose mokyklose pagal valstybės užsakymą (t. y. rengiamų tenkinant valstybės nustatytą atitinkamų sričių (krypčių) specialistų poreikį), mokymosi rezultatai atitinka įstatyme nustatytus gero mokymosi kriterijus, būtų atsižvelgiama *inter alia* į aukštojoje mokykloje organizuojamo studijų proceso, studijų formų, studijų programų, studijuojamų dalykų specifiką, galimybę įvertinti visų aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatus.

5.4. Sprendžiant, ar Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalis (2012 m. sausio 19 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas asmens, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, mokymosi rezultatų vertinimo siekiant nustatyti, ar jis toliau atitinka šioje dalyje nustatytą sąlygą, kad jo studijos toliau būtų valstybės finansuojamos, laikotarpis, t. y. aukštosios mokyklos nustatytas akademinio mokymosi laikotarpis, po kurio atliekama reguliari pagrindinė žinių patikra ir kuris turi būti ne ilgesnis negu studijų metai, neprieštarauja Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatai „Gerau besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“, pažymėtina, kad, kaip minėta, pagal Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalyje (2012 m. sausio 19 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą aukštosios mokyklos valdymo institucija turi įgaliojimus nustatyti konkretų laikotarpį, po kurio atliekama reguliari pagrindinė žinių patikra ir asmuo, neatitinkantis nustatytos sąlygos, netenka valstybės finansavimo studijoms; šis laikotarpis gali būti semestras arba studijų metai.

Taigi pagal Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalyje (2012 m. sausio 19 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą, siekiant nustatyti, ar asmens, kurio studijos yra valstybės finansuojamos, mokymosi rezultatai atitinka gero mokymosi kriterijus, jo mokymosi rezultatai vertinami reguliariai, po kiekvieno aukštosios mokyklos nustatyto akademinio mokymosi laikotarpio, ne ilgesnio negu studijų metai, po kurio atliekama aukštosiose mokyklose besimokančių asmenų studijuojamų dalykų pagrindinė žinių patikra; konkretų laikotarpį nustato aukštosios mokyklos valdymo institucija, įvertinusi *inter alia* aukštojoje mokykloje organizuojamo studijų proceso, studijų formų, studijų programų, studijuojamų dalykų specifiką, galimybę įvertinti visų aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų

atitinkamo laikotarpio studijų rezultatus. Vadinas, tokiu teisiniu reguliavimu įgyvendinamas minėtas iš Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatos „Gerau besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“ kylantis reikalavimas, kad, įstatymu ir aukštųjų mokyklų aktais nustatant laikotarpį, po kurio sprendžiama, ar piliečių, studijuojančių valstybinėse aukštosiose mokyklose pagal valstybės užsakymą, mokymosi rezultatai atitinka įstatyme nustatytus gero mokymosi kriterijus, būtų atsižvelgiama *inter alia* į aukštojoje mokykloje organizuojamo studijų proceso, studijų formų, studijų programų, studijuojamų dalykų specifiką, galimybę įvertinti visų aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatus.

Pažymėtina, kad studijų metai yra ilgiausias galimas įstatymu ir aukštųjų mokyklų aktais nustatytas laikotarpis užtikrinant, kad būtų laikomasi iš Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatos „Gerau besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“ kylančių reikalavimų piliečių, studijuojančių valstybinėse aukštosiose mokyklose pagal valstybės užsakymą, mokymosi rezultatų vertinimą vykdyti reguliariai ir nustatant laikotarpį, po kurio sprendžiama, ar piliečių, studijuojančių valstybinėse aukštosiose mokyklose pagal valstybės užsakymą, mokymosi rezultatai atitinka įstatyme nustatytus gero mokymosi kriterijus, atsižvelgti *inter alia* į galimybę įvertinti visų aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatus.

5.5. Sprendžiant, ar Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalis (2012 m. sausio 19 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas asmens, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, mokymosi rezultatų vertinimo siekiant nustatyti, ar jis toliau atitinka šioje dalyje nustatytą sąlygą, kad jo studijos toliau būtų valstybės finansuojamos, laikotarpis, t. y. aukštosios mokyklos nustatytas akademinio mokymosi laikotarpis, po kurio atliekama reguliari pagrindinė žinių patikra ir kuris turi būti ne ilgesnis negu studijų metai, neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, kad pareiškėja – Seimo narių grupė Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalies (2012 m. sausio 19 d. redakcija) atitiktį konstituciniam teisinės valstybės principui ginčija pateikdama tuos pačius argumentus, kaip ir atitiktį Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatai, kad gerai besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas. Konstatavus, kad Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalis (2012 m. sausio 19 d. redakcija) tiek, kiek nurodyta, neprieštarauja Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatai „Gerau besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“, nėra pagrindo konstatuoti, kad minėtos šio įstatymo nuostatos prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui.

5.6. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Mokslo ir studijų įstatymo

70 straipsnio 7 dalis (2012 m. sausio 19 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatytas asmens, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, mokymosi rezultatų vertinimo siekiant nustatyti, ar jis toliau atitinka šioje dalyje nustatytą sąlygą, kad jo studijos toliau būtų valstybės finansuojamos, laikotarpis, t. y. aukštosios mokyklos nustatytas akademinio mokymosi laikotarpis, po kurio atliekama reguliari pagrindinė žinių patikra ir kuris turi būti ne ilgesnis negu studijų metai, neprieštarauja Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatai „Gerau besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

6. Pareiškėja taip pat teigia, kad pagal Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalyje (2012 m. sausio 19 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą gerai besimokančiojo statusą lemia ne objektyvūs įstatymu nustatyti kriterijai, o studijuojančiojo žinių įvertinimo santykis su kitų studijuojančiųjų žinių įvertinimo vidurkiu. Toks teisinis reguliavimas neatitinka oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje suformuluotų kriterijų, kuriuos atitinkantys asmenys, kurių studijos yra valstybės finansuojamos, laikomi gerai besimokančiais: įstatymu nustatyti šie kriterijai negali būti formalūs, juolab neleistina iš anksto nustatyti kokį nors esą „gerai besimokančių piliečių“ skaičių – absoliutų ar santykinį dydį, t. y. kvotą, nes neįmanoma iš anksto tiksliai numatyti, kiek studentų iš tikrųjų mokysis gerai.

Taigi iš pareiškėjos argumentų matyti, kad ji abejoja Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalies (2012 m. sausio 19 d. redakcija) konstitucingumu *inter alia* tiek, kiek joje nustatyta, kad asmuo, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, netenka valstybės finansavimo studijoms, jeigu atitinkamo laikotarpio jo studijų rezultatų vidurkis yra daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis negu aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis.

6.1. Minėta, kad Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio „Studijų kainos valstybės finansuojamose studijų vietose apmokėjimas“ 7 dalyje (2012 m. sausio 19 d. redakcija) nustatyta:

„Asmuo, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, po aukštosios mokyklos nustatyto akademinio mokymosi laikotarpio, ne ilgesnio negu studijų metai, po kurio atliekama reguliari pagrindinė žinių patikra, netenka valstybės finansavimo studijoms, jeigu atitinkamo laikotarpio jo studijų rezultatų vidurkis yra daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis negu aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis. Valstybės finansavimo netekęs asmuo už studijas turi mokėti aukštosios mokyklos nustatytą studijų kainą, o jo valstybės finansuojamą vietą užima geriausiai valstybės nefinansuojamoje vietoje besimokantis asmuo.“

6.2. Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalyje (2012 m. sausio 19 d. redakcija) *inter*

alia nustatyta sąlyga, kurios neįvykdęs asmuo, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, šio finansavimo netenka: jeigu atitinkamo laikotarpio jo studijų rezultatų vidurkis yra daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis negu aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis.

6.3. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama, ar Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalis (2012 m. sausio 19 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad asmuo, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, netenka valstybės finansavimo studijoms, jeigu atitinkamo laikotarpio jo studijų rezultatų vidurkis yra daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis negu aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis, neprieštarauja Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatai „Gera besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“, konstituciniam teisinės valstybės principui

6.4. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatą „Gera besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“, yra konstatavęs:

– kriterijai, kuriuos atitinkantys asmenys laikomi gerai besimokančiais ir dėl to pagal Konstituciją turinčiais teisę, kad jų mokslą valstybinėse aukštosiose mokyklose apmokėtų valstybė, turi būti iš anksto žinomi, aiškūs, objektyvūs, skaidrūs, jie negali nukrypti ne tik nuo konstitucinės gero mokymosi sampratos, bet ir nuo tokios gero mokymosi sampratos, kuri kyla iš visuomenės socialinės patirties ir nepaneigia kiekvienam suprantamos ir visuotinai pripažįstamos žodžio „geras“ reikšmės (2008 m. kovo 20 d., 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimai);

– įstatymu nustatyti kriterijai, kuriuos atitinkantys valstybės finansuojami asmenys laikomi gerai besimokančiais, negali būti formalūs, juolab neleistina iš anksto nustatyti kokį nors esą „gerai besimokančių piliečių“ skaičių – absoliutų ar santykinį dydį, t. y. kvotą, nes neįmanoma iš anksto tiksliai numatyti, kiek studentų iš tikrųjų mokysis gerai; tokių kvotų nustatymas visiškai iškreiptų konstitucinę gero mokymosi sampratą; viena vertus, iš tikrųjų gerai besimokančių piliečių gali būti daugiau, negu numatoma *a priori* nustačius kvotą, todėl kai kurie piliečiai, kurių mokymasis, kaip visuotinai pripažįstama, neabejotinai laikytinas geru, nepatektų į šią kvotą; tokiais atvejais valstybė nevykdytų savo konstitucinės pareigos finansuoti valstybinėse aukštosiose mokyklose visų gerai besimokančių studentų studijų; kita vertus, iš tikrųjų gerai besimokančių piliečių gali būti mažiau, negu numatyta *a priori* nustačius kvotą, vis dėlto tektų valstybės lėšomis finansuoti ir tokių į šią kvotą atsitiktinai patekusių valstybinėse aukštosiose mokyklose besimokančių piliečių, kurių mokymasis, kaip visuotinai pripažįstama, tikrai nelaikytinas geru, studijas; tokiais atvejais būtų

konstituciškai nepagrįstai ir socialiniu požiūriu neteisingai naudojamos valstybės lėšos (2008 m. kovo 20 d. nutarimas).

Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad įstatyme negali būti nustatyta ir tokių kriterijų, kuriuos atitinkantys asmenys, kurių studijos yra valstybės finansuojamos, laikomi gerai besimokančiais, nors jų mokymasis neatitinka visuotinai pripažįstamos žodžio „geras“ reikšmės.

6.5. Sprendžiant, ar Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalis (2012 m. sausio 19 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad asmuo, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, netenka valstybės finansavimo studijoms, jeigu atitinkamo laikotarpio jo studijų rezultatų vidurkis yra daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis negu aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis, neprieštarauja Konstitucijai, pažymėtina, kad, kaip minėta, joje nustatyta sąlyga, kurios neįvykdęs asmuo, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, šio finansavimo netenka. Taigi Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalyje (2012 m. sausio 19 d. redakcija) yra nustatytas mokymosi kriterijus, kurį atitinkantis pilietis yra gerai besimokantis ir kuriam laiduojamas nemokamas mokslas valstybinėje aukštojoje mokykloje: jeigu atitinkamo laikotarpio jo studijų rezultatų vidurkis nėra daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis negu aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis. Pagal šį teisinį reguliavimą gerai besimokantys yra piliečiai, kurių pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos ir kurių atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis nėra daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis negu aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis. Vadinas, pagal teisinį reguliavimą, kuris ginčijamas šioje konstitucinės justicijos byloje, nustatant asmenis, kurių studijos bus toliau valstybės finansuojamos, yra svarbūs du dalykai: pirma, ar asmens studijos yra valstybės finansuojamos ir, antra, ar atitinkamo laikotarpio jo studijų rezultatų vidurkis nėra daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis negu aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis. Asmuo, atitinkantis šiuos reikalavimus, yra gerai besimokantis ir jo studijos yra toliau valstybės finansuojamos.

Pažymėtina, kad pagal Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalyje (2012 m. sausio 19 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis gali ir neatitikti visuotinai pripažįstamos žodžio „geras“ reikšmės, taigi šios reikšmės juo labiau gali neatitikti ir ne daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis studijų rezultatų vidurkis, arba, studijų

rezultatų vidurkiui atitinkant visuotinai pripažįstamą žodžio „geras“ reikšmę, šios reikšmės gali neatitikti ne daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis studijų rezultatų vidurkis. Pavyzdžiui, jeigu atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis pagal dešimties balų vertinimo skalę yra 8 balai, pagal Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalyje (2012 m. sausio 19 d. redakcija) įtvirtintus reikalavimus konkretaus asmens, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, studijos bus toliau valstybės finansuojamos, jeigu jo atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis yra 6,4 balo ir daugiau. Tuo atveju, kai atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis pagal dešimties balų vertinimo skalę yra 7 balai, pagal Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalyje (2012 m. sausio 19 d. redakcija) įtvirtintus reikalavimus konkretaus asmens, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, studijos bus toliau valstybės finansuojamos, jeigu jo atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis yra 5,6 balo ir daugiau. Akivaizdu, kad asmens, kurio atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis pagal dešimties balų vertinimo skalę yra 6,4 ar juo labiau 5,6 balo, mokymasis neatitinka gero mokymosi sampratos, kylančios iš visuomenės socialinės patirties ir visuotinai pripažįstamos žodžio „geras“ reikšmės.

Taigi konstatuotina, kad Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalyje (2012 m. sausio 19 d. redakcija) nustatytas toks gero mokymosi kriterijus, kuriuo vadovaujantis sudaromos prielaidos valstybės lėšomis finansuoti ir tokių valstybinėse aukštosiose mokyklose besimokančių piliečių studijas, kurių studijų rezultatų vidurkis, taigi ir mokymasis, neatitinka visuotinai pripažįstamos žodžio „geras“ reikšmės. Vadinas, pagal tokį teisinį reguliavimą valstybės lėšos gali būti naudojamos konstituciškai nepagrįstai ir socialiniu požiūriu neteisingai, o tai neatitinka Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatos, kad gerai besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas, konstitucinio teisinės valstybės principo.

6.6. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalis (2012 m. sausio 19 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta, kad asmuo, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, netenka valstybės finansavimo studijoms, jeigu atitinkamo laikotarpio jo studijų rezultatų vidurkis yra daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis negu aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis, prieštarauja Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatai „Gerai besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56, 69 straipsniais, Lietuvos

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 20 straipsnio 3 dalis (2012 m. balandžio 24 d. redakcija; Žin., 2012, Nr. 53-2639) tiek, kiek joje nustatyta, kad senato (akademinės tarybos) nustatyta tvarka atrenkami, skiriami ir atšaukiami atitinkamai 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai, nepriklausantys aukštosios mokyklos personalui ir studentams, iš jų vienas narys – studentų atstovybės savo nustatyta tvarka, ir tiek, kiek joje nustatyta, kad šie 4 arba 5 aukštosios mokyklos tarybos nariai atrenkami ir skiriami įvertinus Aukštojo mokslo tarybos atliktą kandidatų įvertinimą, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

2. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalis (2012 m. sausio 19 d. redakcija; Žin., 2012, Nr. 13-554) tiek, kiek joje nustatytas asmens, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, mokymosi rezultatų vertinimo siekiant nustatyti, ar jis toliau atitinka šioje dalyje nustatytą sąlygą, kad jo studijos toliau būtų valstybės finansuojamos, laikotarpis, t. y. aukštosios mokyklos nustatytas akademinio mokymosi laikotarpis, po kurio atliekama reguliari pagrindinė žinių patikra ir kuris turi būti ne ilgesnis negu studijų metai, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

3. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalis (2012 m. sausio 19 d. redakcija; Žin., 2012, Nr. 13-554) tiek, kiek joje nustatyta, kad asmuo, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, netenka valstybės finansavimo studijoms, jeigu atitinkamo laikotarpio jo studijų rezultatų vidurkis yra daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis negu aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatai „Gerau besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Elvyra Baltutytė
Vytautas Greičius
Danutė Jočienė
Pranas Kuconis
Gediminas Mesonis
Egidijus Šileikis
Algirdas Taminskas
Dainius Žalimas